

DANUTA ZAWADZKA

ROMAN ARDAN

Politechnika Koszalińska

BARIERY DZIAŁALNOŚCI MIKROPRZEDSIĘBIORSTW BUDOWLANYCH

Wprowadzenie

Przedsiębiorczość uwarunkowana jest wieloma czynnikami. Jedne z nich mają charakter podmiotowy (wewnętrzny), związany z cechami osób podejmujących działalność gospodarczą, inne związane są z otoczeniem przedsiębiorstwa (czynniki zewnętrzne) – wyznaczają one ramy funkcjonowania przedsiębiorstw oraz dynamikę ich rozwoju. Badania naukowe związane z pierwszymi z wymienionych uwarunkowań dotyczą poszukiwań cech przedsiębiorców, które odróżniają ich od pozostałych osób¹. Wielu naukowców w swoich badaniach udowodniło, iż takie cechy, jak: wiek², płeć³, poziom wykształcenia⁴, poziom dochodów, zarządzanie aktywami, doświadczenie zawodowe, status materialny, są istotnymi zmiennymi wpływającymi na poziom przedsiębiorczości. Kolejna grupa czynników determinujących przedsiębiorczość związana jest z otoczeniem⁵. Czynniki te mają wpływ na proces zakładania przedsiębiorstw oraz ich późniejsze funkcjonowanie.

¹ E.J. Douglas, D.A. Shepherd, *Self-Employment As A Career Choice: Attitudes, Entrepreneurial Intentions, and Utility Maximization*, „Entrepreneurship Theory and Practice” 2002, 26 (3), s. 81–90; D.G. Blanchflower *Self-employed in OECD Countries*, „Labour Economics” 2000, 7 (5), s. 471–505; I. Grilo, A.R. Thurik, *Determinants of Entrepreneurship in Europe*, Max Planck Institute of Economics, Papers on Entrepreneurship, Growth and Public Policy 2004, No. 30, s. 6–8.

² D.G. Blanchflower, A. Oswald, A. Stutzer, *Latent Entrepreneurship across Nations*, „European Economic Review” 2001, 45, s. 680–691; P.D. Reynolds, S.M. Camp, W.D. Bygrave, E. Autio, M. Hay, *Global Entrepreneurship Monitor: 2001 Executive Report*, Babson College and London Business School, London 2001, s. 14.

³ M. Minniti, S. Arenius, N. Langowitz, *Global Entrepreneurship Monitoring: 2004 Report On Women and Entrepreneurship*, The Centre for Woman’s Leadership at Babson College/London Business School, London 2005, s. 15–37.

⁴ L. Uhlaner, A.R. Thurik, *Post-Materialism: A Cultural Factor Influencing Total Entrepreneurial Activity Across Nations*, Max Planck Institute of Economics, Papers on Entrepreneurship, „Growth and Public Policy” 2004, No. 7; R. Kihlstrom, J.J. Laffont, *A General Equilibrium Entrepreneurship Theory of the Firm Based on Risk Aversion*, „Journal of Political Economy” 1979, 87 (4), s. 719–748; S.C. Parker, *The Effects of Risk on Self-Employment*, „Small Business Economics” 1997, 9 (6), s. 515–522; S. Davids-son, B. Honig, *The Role of Social and Human Capital among Nascent Entrepreneurs*, „Journal of Business Venturing” 2003, 18, s. 301–331.

⁵ N.M. Yaghoobi, H. Salarzahi, H. Aramesh, H. Akbari, *An Evaluation of Independent Entrepreneurship Obstacles in Industrial SMEs*, „European Journal of Social Sciences” 2010, Vol. 15, No. 4, s. 512–520.

Celem badań ujętych w poniższym opracowaniu jest identyfikacja i ocena czynników mających wpływ na sytuację finansową mikroprzedsiębiorstw budowlanych. Budownictwo jest działalnością gospodarczą, która polega na wznoszeniu budynków i budowli, w wyniku których powstają nowe składniki majątku trwałego. Rodzaj prowadzonej przez przedsiębiorstwo budowlane działalności określa się na poziomie działów PKD 2007. Wyróżnia się: roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków (dział 41), roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej (dział 42), roboty budowlane specjalistyczne (dział 43). Długotrwałość procesu budowlanego i jego koszty powodują, że produkcja budowlana jest wysoce ryzykowna. Przedsiębiorca budowlany spotyka się z dużą liczbą zagrożeń, co powoduje konieczność jak najlepszego rozpoznania niepewności i ryzyka w celu podjęcia działań nakierowanych na ich eliminację czy też łagodzenie skutków ich wystąpienia.

1. Kryteria klasyfikacji barier działalności przedsiębiorstw

Literatura przedmiotu podaje przykłady badań dotyczących ograniczeń hamujących przedsiębiorczość. Klasyfikację uwarunkowań działalności w kontekście potencjalnych barier funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw prezentuje między innymi H. Waniak-Michalak⁶. Wymienia bariery informacyjne, finansowe, technologiczne, administracyjne, rynkowe, makroekonomiczne, społeczne, fiskalne, prawne. Analizując wyniki badań dotyczących barier przedsiębiorczości, można zaobserwować trzy podstawowe czynniki warunkujące działalność małych i średnich przedsiębiorstw. Należą do nich: brak środków finansowych, niedostateczny popyt na lokalnym, regionalnym, krajowym, międzynarodowym rynku oraz wysokość obciążeń podatkowych. Bariera finansowa występująca przy pozyskaniu kapitału obcego związana jest między innymi z:

- wysoką ceną kredytów bankowych, która wyznaczana jest przez instytucje finansowe na podstawie oceny ryzyka kredytowego, które również w przypadku małych przedsiębiorców opłacających ryczałt od przychodów ewidencjonowanych lub też regulujących podatek w formie karty podatkowej oraz przedsiębiorców niemających jeszcze historii kredytowej jest wyższe niż w przypadku pozostałych przedsiębiorstw,
- wysokimi zabezpieczeniami wymaganymi przez instytucje finansujące,
- wymaganiami formalnymi dotyczącymi konieczności przedstawienia dowodu dobrej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa i wysokiego prawdopodobieństwa sukcesu zamierzonej inwestycji oraz skompletowania wymaganych dokumentów⁷.

Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych „Lewiatan” w opracowaniu *Czarna lista barier dla rozwoju przedsiębiorczości 2011* wyszczególnia również bariery w wykorzystaniu funduszy strukturalnych jako zewnętrznych źródeł finansowania zwią-

⁶ H. Waniak-Michalak, *Pozabankowe źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw*, Wolters Kluwer, Kraków 2007, s. 25.

⁷ *Ibidem*, s. 26.

zane z brakiem systemowej informacji o ofercie wsparcia dla przedsiębiorców⁸. Szczególną uwagę w badaniach zwraca się na bariery podatkowe. Dla ponad 70% małych i średnich przedsiębiorstw istotną barierą rozwoju jest brak przejrzystości i jednoznaczności podatków pośrednich oraz podatków od dochodów z działalności gospodarczej. Właściciele małych i średnich przedsiębiorstw uważają, że brak czytelności w regulacjach podatkowych zwiększa ryzyko działalności gospodarczej i generuje koszty, które w sposób nieuzasadniony obciążają ich działalność, zmniejszając tym samym konkurencyjność⁹. Jedną z najistotniejszych barier rozwoju sektora MŚP tkwi w uwarunkowaniach formalnoprawnych. Przedsiębiorcy uskarżają się na brak spójności i przejrzystości obowiązujących ich przepisów prawa. Są zdania, że z prowadzeniem przedsiębiorstwa wiąże się zbyt wiele formalności, a nadmierna biurokracja uniemożliwia sprawne załatwienie wielu bieżących spraw¹⁰. Nieelastyczne prawo pracy jest następną barierą rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa budują swoją pozycję na specjalizacji, dostosowaniu oferty do indywidualnych wymagań klientów. W celu osiągnięcia tej pozycji konieczne jest stosowanie zróżnicowanych form w prawie pracy, możliwość korzystania z różnych rozwiązań zatrudnienia. Bariera ta ogranicza możliwość dostosowania się firm do zmian w warunkach gospodarowania i zmniejsza ich konkurencyjność. Dla większości małych i średnich przedsiębiorstw barierą rozwoju jest szara strefa – ukrywanie przychodów i zatrudnienia, co dla podmiotów działających zgodnie z prawem oznacza obniżenie ich konkurencyjności. Przyczyną tego zjawiska są zmienne przepisy dotyczące działalności gospodarczej, wysokość podatków. Ponadto specyfika wpływu poszczególnych barier na wzrost przedsiębiorstw zależy od warunków ekonomicznych. W czasie boomu bardziej odczuwalne są bariery związane z rynkiem pracy i kwalifikacjami. W czasie spowolnienia gospodarczego i recesji te związane z finansami przedsiębiorstwa i wielkością popytu¹¹. Według wyników badań dotyczących barier funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw zrealizowanych w ramach Pomorskiego Obserwatorium Gospodarczego III – w 2009 roku, w stosunku do roku poprzedniego, wzrosła odczuwalność bariery popytu oraz barier wynikających z konkurencji krajowej i zagranicznej. Respondenci wskazali również wzrost trudności z uzyskaniem kredytu. Przedsiębiorcy z większym nasileniem odczuwali niekorzystną dla nich politykę podatkową oraz zmienność przepisów prawa¹².

⁸ Czarna lista barier dla rozwoju przedsiębiorczości 2011, PKPP Lewiatan, Warszawa, kwiecień 2011, s. 3, 52.

⁹ M. Starczewska-Krzysztozek, *Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Infos Biuro Analiz Sejmowych, nr 4 (28) z dnia 28 lutego 2008 r., s. 2.

¹⁰ T. Piecuch, *Przedsiębiorczość. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 115.

¹¹ N. Daszkiewicz, *Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw*, w: *Przetrwanie i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw*, red. F. Bławat, SPG, Gdańsk 2004, s. 64.

¹² S. Dominiak, J. Wasilczuk, N. Daszkiewicz, K. Zięba, A. Sobiechowska-Ziegert, *Sektor MSP na Pomorzu w warunkach pogorszenia koniunktury. Raport z badania małych i średnich przedsiębiorstw w Ramach Pomorskiego Obserwatorium Gospodarczego III*, Agencja Rozwoju Pomorza SA, Gdańsk 2010, s. 17.

2. Źródła danych

Źródłem danych są badania koniunktury gospodarczej realizowane przez Główny Urząd Statystyczny. Obejmują one przedsiębiorstwa prowadzące działalność budowlano-montażową zaklasyfikowaną według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007) do sekcji F (Budownictwo). Są one dzielone na następujące cztery klasy wielkości: małe (w podziale na mikro i pozostałe małe), średnie i duże. Z powyższych wymienionych klas wielkości do próby (5000 przedsiębiorstw) wchodzi w całości grupa jednostek średnich i dużych oraz 1% podmiotów z grupy małych. Losowanie tych jednostek odbywa się według tych samych zasad jak w przypadku przedsiębiorstw handlowych. W budownictwie dana warstwa jest definiowana jako jednoczesne grupowanie według działu PKD oraz klasy wielkości. Do końca 2005 roku w badaniach brały udział podmioty o liczbie pracujących 10 i więcej osób. Od 2006 roku badaniami obejmowane są wszystkie jednostki, niezależnie od ich wielkości¹³. W przyjętym schemacie losowania warstwy tworzone są z uwzględnieniem następujących kryteriów: klasa wielkości, rodzaj prowadzonej działalności według PKD. Badanie koniunktury w budownictwie jest realizowane z częstotliwością miesięczną. Badane jednostki zobowiązane są do udzielania odpowiedzi na pytania dotyczące oceny sytuacji bieżącej oraz przewidywanej w najbliższych miesiącach¹⁴. Źródła danych wykorzystanych w badaniach pochodzą z części diagnostycznej. W badaniach wykorzystano 63-miesięczne obserwacje mikroprzedsiębiorstw budowlanych od stycznia 2006 do marca 2011 roku.

3. Metodologia badań

Do oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa wykorzystano liniowy model ekonometryczny:

$$Fin_St_t = c + \beta x_t + \varepsilon_t,$$

gdzie zmienną zależną modelu jest zmienna *Fin_St*. Jest ona wynikiem uśrednienia subiektywnych odpowiedzi badanych przedsiębiorców na pytanie o zmiany „sytuacji finansowej przedsiębiorstwa”. Wektor *x* to wektor zmiennych niezależnych opisanych w tabeli 7, β to wektor współczynników przy tych zmiennych.

¹³ Włączenie do badań koniunktury budownictwa mikroprzedsiębiorstw wynikało z faktu, iż mają one znaczący udział w tworzeniu przychodów dla budownictwa ogółem (ok. 33%), a ich sytuacja różni się od sytuacji pozostałych podmiotów.

¹⁴ Pytania diagnostyczne dotyczą: ogólnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstwa, działalności budowlano-montażowej, portfela zamówień, zagwarantowanego okresu działania, stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych przedsiębiorstwa, produkcji budowlano-montażowej na rynku krajowym, sytuacji finansowej ogółem, w tym w zakresie opóźnień płatności, barier utrudniających prowadzenie działalności. Część progностyczna ankiety dostarcza informacji na temat przewidywań w zakresie: ogólnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstwa, portfela zamówień na roboty budowlano-montażowe na rynku krajowym oraz – osobno – zagranicznym, produkcji budowlano-montażowej na rynku krajowym, cen realizacji robót budowlano-montażowych, sytuacji finansowej, zatrudnienia, aktualnych zdolności produkcyjnych przy posiadanym portfelu zamówień i przewidywanych zmianach popytu. *Badanie koniunktury gospodarczej. Zeszyt metodologiczny zaopiniowany przez Komisję Metodologiczną GUS*, GUS, Warszawa 2010, s. 11–12.

Tabela 1

Zmienne wpływające na sytuację finansową mikroprzedsiębiorstwa budowlanego
w opinii zarządzających – założenia modelowe

Zmienna	Charakterystyka zmiennej	Hipotezy cząstkowe	Przewidywany znak parametru przy zmiennej
<i>Insuff_Dem</i>	Niedostateczny popyt	Niedostateczny popyt na towary przedsiębiorstw budowlanych obniża ich zdolność do generowania dodatnich wyników finansowych	–
<i>Weather</i>	Warunki atmosferyczne	Warunki atmosferyczne są źródłem niepewności w działalności budowlanej. Mogą przyczynić się do braku możliwości realizacji zamówień, a tym samym pogorszenia sytuacji finansowej przedsiębiorstwa budowlanego	–
<i>Insuff_Lab</i>	Niedobór wykwalifikowanych pracowników	Brak wykwalifikowanych pracowników obniża konkurencyjność przedsiębiorstwa. Może to przyczynić się do realizacji zamówienia o niższych standardach wykonania niż określone w kontrakcie, a tym samym wpłynąć na pogorszenie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa budowlanego	–
<i>Insuff_Mat</i>	Niedobór sprzętu oraz/lub materiałów i surowców (z przyczyn pozafinansowych)	Niedobór sprzętu oraz/lub materiałów i surowców może przyczynić się do realizacji zamówienia o niższych standardach wykonania niż określone w kontrakcie, a tym samym wpłynąć na pogorszenie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa budowlanego	–
<i>Empl_Costs</i>	Koszty zatrudnienia	Wzrost kosztów zatrudnienia ogranicza zdolność przedsiębiorstw budowlanych do generowania dodatnich wyników finansowych	–
<i>Mat_Costs</i>	Koszty materiałów	Wysokie koszty materiałów pogarszają sytuację finansową przedsiębiorstwa budowlanego.	–
<i>Fin_Costs</i>	Koszty finansowej obsługi działalności	Koszty finansowej obsługi działalności pogarszają sytuację finansową przedsiębiorstwa budowlanego	–
<i>Diff_Credit</i>	Trudności z uzyskaniem kredytu	Trudności z uzyskaniem kredytu mogą przyczynić się do braku możliwości realizacji zakontraktowanych zamówień – mogą w konsekwencji pogorszyć sytuację finansową przedsiębiorstwa budowlanego	–
<i>Competition</i>	Konkurencja na rynku	Konkurencja na rynku powoduje zmniejszenie możliwości tworzenia nadwyżki finansowej związanej ze sprzedażą towarów, stąd może wpływać ujemnie na sytuację finansową przedsiębiorstwa budowlanego	–
<i>Other</i>	Inne	Pozostałe bariery wpływające pogarszają na sytuację finansową przedsiębiorstwa budowlanego	–

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 2 zaprezentowano statystyki opisowe zmiennych przyjętych do modelu opisującego bariery sytuacji finansowej mikroprzedsiębiorstw budowlanych w opinii zarządzających.

Tabela 2

Statystyki opisowe zmiennych przyjętych do modelu opisującego bariery sytuacji finansowej mikroprzedsiębiorstw budowlanych w opinii zarządzających

Zmienna	Średnia	Mediana	Maksimum	Minimum	Odchylenie standardowe
<i>Fin_St</i>	-9,68	-10,9	16,6	-44,6	15,49
<i>Insuff_Dem</i>	29,24	32,9	47,3	11,1	12,58
<i>Weather</i>	26,47	23,3	54	9,4	12,10
<i>Insuff_Lab</i>	31,99	29	56,1	9,3	15,24
<i>Insuff_Mat</i>	3,96	3,7	13,1	1,1	2,25
<i>Empl_Costs</i>	47,62	51,3	63,5	31,7	9,32
<i>Mat_Costs</i>	23,83	21,6	37,9	11,2	6,86
<i>Fin_Costs</i>	26,00	25,7	34	18,3	4,06
<i>Diff_Credit</i>	12,22	12,5	19,7	5,9	3,09
<i>Competition</i>	45,91	46,6	58,5	34,1	6,41
<i>Other</i>	7,92	7,9	11,4	5,2	1,47

Źródło: opracowanie własne.

Zmienna zależna charakteryzuje się dużą zmiennością. Wynika to z faktu objęcia badaniami zróżnicowanych pod względem charakterystyk makroekonomicznych okresów. Ponadto dość rzadkie wskazywanie przez zarządzających „innych barier” (zmienna *Other*) świadczy o tym, że lista czynników wpływających na sytuację finansową mikroprzedsiębiorstw budowlanych jest dostatecznie pełna. Inne, incydentalnie wymieniane bariery to niedobór sprzętu oraz/lub materiałów i surowców oraz trudności z uzyskaniem kredytu (zmiennie *Insuff_Mat* i *Diff_Credit*).

W tabeli 3 zaprezentowano współczynniki korelacji zmiennych przyjętych w modelu empirycznym (wyróżniono współczynniki korelacji powyżej 0,7).

Najwyższy ujemny współczynnik korelacji występuje między zmienną odwołującą się do niedostatecznego popytu (*Insuff_Dem*) a niedoborem wykwalifikowanych pracowników (*Insuff_Lab*). Zmienna ta jest również silnie skorelowana ze zmiennymi *Empl_Costs* (koszty zatrudnienia), *Diff_Credit* (trudności z uzyskaniem kredytu) oraz *Competition* (konkurencja na rynku). Pięć zmiennych niezależnych jest pozytywnie skorelowanych ze zmienną zależną (*Insuff_Lab*, *Insuff_Mat*, *Empl_Costs*, *Mat_Costs*, *Fin_Costs*). Najbardziej skorelowana zmienna niezależna ze zmienną zależną (korelacja ujemna) to niedostateczny popyt (*Insuff_Dem*).

Tabela 3

Współczynniki korelacji zmiennych przyjętych do modelu opisującego bariery sytuacji finansowej mikroprzedsiębiorstw budowlanych w opinii zarządzających

Zmienna	<i>Fin_St</i>	<i>Insuff_Dem</i>	<i>Weather</i>	<i>Insuff_Lab</i>	<i>Insuff_Mat</i>	<i>Empl_Costs</i>	<i>Mat_Costs</i>	<i>Fin_Costs</i>	<i>Diff_Credit</i>	<i>Competition</i>	<i>Other</i>
<i>Fin_St</i>	1	-0,91	-0,6	0,87	0,57	0,78	0,83	0,61	-0,59	-0,45	-0,31
<i>Insuff_Dem</i>	-0,91	1	0,39	-0,96	-0,69	-0,76	-0,87	-0,52	0,71	0,69	0,36
<i>Weather</i>	-0,6	0,39	1	-0,37	-0,34	-0,31	-0,5	-0,46	0,28	0,05	-0,06
<i>Insuff_Lab</i>	0,87	-0,96	-0,37	1	0,67	0,78	0,85	0,55	-0,69	-0,68	-0,43
<i>Insuff_Mat</i>	0,57	-0,69	-0,34	0,67	1	0,53	0,68	0,4	-0,45	-0,64	-0,4
<i>Empl_Costs</i>	0,78	-0,76	-0,31	0,78	0,53	1	0,75	0,77	-0,29	-0,3	-0,59
<i>Mat_Costs</i>	0,83	-0,87	-0,5	0,85	0,68	0,75	1	0,51	-0,72	-0,55	-0,34
<i>Fin_Costs</i>	0,61	-0,52	-0,46	0,55	0,4	0,77	0,51	1	-0,04	-0,08	-0,36
<i>Diff_Credit</i>	-0,59	0,71	0,28	-0,69	-0,45	-0,29	-0,72	-0,04	1	0,61	0,07
<i>Competition</i>	-0,45	0,69	0,05	-0,68	-0,64	-0,3	-0,55	-0,08	0,61	1	0,22
<i>Other</i>	-0,31	0,36	-0,06	-0,43	-0,4	-0,59	-0,34	-0,36	0,07	0,22	1

Źródło: opracowanie własne.

4. Rezultaty i dyskusja

Wyniki estymacji parametrów modelu początkowego barier sytuacji finansowej mikroprzedsiębiorstw budowlanych przedstawiono w tabeli 4.

Zbadany model jest istotny na poziomie istotności 1% (wartość Statystyki F wynosi 66,84682). Opisuje on 92,78% zmienności badanego zjawiska. Cztery zmienne wykazują statystyczną istotność. Są to: niedostateczny popyt (*Insuff_Dem* – statystycznie istotna na poziomie 1%), warunki atmosferyczne (*Weather* – statystycznie istotna na poziomie 1%), koszty zatrudnienia (*Empl_Costs* – statystycznie istotna na poziomie 10%) oraz konkurencja na rynku (*Competition* – statystycznie istotna na poziomie 10%). Niedostateczny popyt i warunki atmosferyczne wpływają negatywnie na sytuację finansową. Dyskusyjny jest wpływ kosztów zatrudnienia i konkurencji na rynku, które w świetle przeprowadzonych badań wpływają pozytywnie na sytuację finansową. Można to tłumaczyć prawdopodobnie tym, że zarówno konkurencja, jak i wysokie koszty pracy wymuszają efektywność na mikroprzedsiębiorstwach budowlanych.

W postępowaniu badawczym podjęta została próba wyeliminowania kilku zmiennych w celu zbudowania modelu o lepszym dopasowaniu. Jako kryterium porównania stopnia dopasowania modeli o różnej liczbie zmiennych niezależnych przyjęto skorygowany współczynnik determinacji. W pierwszej kolejności eliminowane były zmienne o najmniejszych wartościach statystyki t. Wyeliminowane zostały między innymi: zmienna *Other* odpowiadająca za „inne bariery” oraz zmienna *Insuff_Lab* (niedobór wykwalifikowanych pracow-

ników), która jest silnie skorelowana z pozostałymi barierami. Wyniki końcowego modelu zostały przedstawione w tabeli 5.

Tabela 4

Wyniki estymacji parametrów modelu początkowego barier sytuacji finansowej mikroprzedsiębiorstw budowlanych

Zmienna objaśniająca	Ocena parametru przy zmiennej	Błąd standardowy	Statystyka t	Poziom istotności
<i>Insuff_Dem</i>	-1,1809	0,2039	-5,7907	0,000
<i>Weather</i>	-0,3708	0,0685	-5,4144	0,000
<i>Insuff_Lab</i>	-0,0907	0,1711	-0,5303	0,598
<i>Insuff_Mat</i>	-0,4424	0,4286	-1,0323	0,307
<i>Empl_Costs</i>	0,3515	0,2031	1,7308	0,089
<i>Mat_Costs</i>	-0,2898	0,2494	-1,1620	0,251
<i>Fin_Costs</i>	-0,1155	0,2732	-0,4227	0,674
<i>Diff_Credit</i>	-0,1768	0,4388	-0,4032	0,689
<i>Competition</i>	0,3403	0,1756	1,9374	0,058
<i>Other</i>	-0,0433	0,5674	-0,0764	0,939
<i>C (wyraz wolny)</i>	19,3615	17,6911	1,0944	0,279
R ²	0,9278	Statystyka F		66,8468
Skorygowany R ²	0,9139	Poziom istotności		0,000

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 5

Wyniki estymacji parametrów modelu końcowego barier sytuacji finansowej mikroprzedsiębiorstw budowlanych

Zmienna objaśniająca	Ocena parametru przy zmiennej	Błąd standardowy	Statystyka t	Poziom istotności
<i>Insuff_Dem</i>	-1,1294	0,1261	-8,9563	0,000
<i>Weather</i>	-0,3482	0,0589	-5,9101	0,000
<i>Insuff_Mat</i>	-0,4792	0,3885	-1,2334	0,223
<i>Empl_Costs</i>	0,2399	0,1127	2,1294	0,038
<i>Mat_Costs</i>	-0,1997	0,1889	-1,0572	0,295
<i>Competition</i>	0,3632	0,1615	2,2497	0,028
<i>C (wyraz wolny)</i>	11,1087	9,2599	1,1997	0,235
R ²	0,9268	F-statistic		118,1731
Skorygowany R ²	0,9190	Prob (F-statistic)		0,000

Źródło: opracowanie własne.

Eliminacja najmniej istotnych statystycznie zmiennych niezależnych nie zmieniła liczby istotnych parametrów modelu. Zmienne *Insuff_Dem* oraz *Weather* są istotne na poziomie istotności 1%. Poprawiła się istotność zmiennych *Empl_Costs* oraz *Competition*. Obie wymienione zmienne są statystycznie istotne na poziomie 5% (w modelu początkowym na poziomie 10%). Jednocześnie zmniejszenie liczby zmiennych niezależnych jedynie nieznacznie zmniejszyło stopień dopasowania modelu – wartość współczynnika determinacji wyniosła 0,9268 przy 0,9278 w modelu początkowym. Analiza ocen parametrów przy zmiennych oraz zmienności zmiennych zależnych (tab. 2) pozwala stwierdzić, że największy wpływ na sytuację finansową ma niedostateczny popyt.

Podsumowanie

Badania zaprezentowane w rozdziale umożliwiły identyfikację barier zewnętrznych funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw budowlanych. Dokonano tego w oparciu o *Badanie koniunktury gospodarczej* prowadzone przez GUS. Przeprowadzone badania (z wykorzystaniem narzędzi statystycznych) pozwoliły sformułować następujące wnioski ogólne:

1. Lista ekonomicznych barier zewnętrznych przedsiębiorczości i ich odczuwalność przez przedsiębiorców jest zmienna w czasie. Zależy od uwarunkowań otoczenia zarówno bliższego, jak i dalszego.
2. Niedostateczny popyt ma statystycznie istotny wpływ na sytuację finansową analizowanych mikroprzedsiębiorstw budowlanych. Ten czynnik najsilniej oddziałuje na sytuację finansową badanych podmiotów.
3. Sytuacja finansowa mikroprzedsiębiorstw budowlanych uzależniona jest w dużym stopniu od warunków atmosferycznych. Przeprowadzona analiza potwierdziła statystyczną istotność tej zmiennej.

LIMITS TO ACTIVITY OF CONSTRUCTIVE MICRO-ENTERPRISES

Summary

The purpose of presented in the article research is to identify and to evaluate factors affecting the financial situation of the constructive micro-enterprises. The data source is the *Business tendency survey in construction* carried out by the Central Statistical Office (Główny Urząd Statystyczny). The tested in the survey agents (micro-enterprises) are required to answer questions concerning the assessment of the current and expected in the coming months situation and to determine the presence of factors (among a closed list of specified determinants). The study uses 63 monthly observations of micro-firms from January 2006 to March 2011. A linear econometric model is used to evaluate links between the financial situation of the company and indicated limits to activity. Dependent variable is *Fin_St*, the result of averaging subjective answers to the question about changes in “the company’s financial situation.”

Translated by Roman Ardan